

Linn Wibe Abel

Det norske barnevernets samarbeid med etniske minoritetsfamilier

The Norwegian child welfare service´s cooperation with the minority families.

Bacheloroppgave i Barnevern

Veileder: Joachim Isaksen

Mai 2023

Linn Wibe Aabel

Det norske barnevernets samarbeid med etniske minoritetsfamilier

The Norwegian child welfare service´s cooperation with the minority families.

Bacheloroppgave i Barnevern
Veileder: Joachim Isaksen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Flere forskningsartikler bekrefter at etniske minoritetsfamilier er overrepresentert i det norske barnevernet. Samtidig rapporteres det at flere av disse familiene en manglende tillitt til, og et dårlig samarbeid med barnevernet. Problemstillingen som skal belyses i denne oppgaven er: *Hvilke utfordringer kan oppstå i barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier, og hvordan kan barnevernet tilnærme seg disse for å skape tillit og samarbeid?*

Arbeidet med etniske minoritetsfamilier kan for mange barnevernsarbeidere oppleves som komplekst, da det kan føre med seg flere utfordringer. Denne oppgaven ser på hvordan kulturkompetanse blant barnevernsarbeidere, og kultursensitiv barnevernpraksis kan bedre samarbeidet med familiene. Kommunikasjon og makt blir også viktige faktorer som drøftes for å se på hvordan barnevernet kan skape gjensidig tillitt og respekt.

Abstract

Several research articles confirm that ethnic minority families are overrepresented in the Norwegian child welfare. At the same time, it is reported that several of these families lack the feeling of trust and cooperation with child protection. The research question to be elucidated in this bachelor thesis is: What challenges can arise in child welfare work with ethnic minority families, and how can the child welfare system approach these to create trust and cooperation?

Working with ethnic minority families can be experienced by many child welfare workers as complex, as it can bring with it several challenges. This thesis looks at how cultural competence among child welfare workers, and culturally sensitive child welfare practice can improve cooperation with these families. Communication and power are also important factors that are discussed to see how child protection can create mutual trust and respect.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	s. 3
1.1 Bakgrunn for tema.....	s. 3
1.2 Oppgavens videre oppbygning.....	s. 4
1.3 Avgrensninger gjort i oppgaven.....	s. 5
2.0 Metode.....	s. 5
2.1 Fremgangsmåte.....	s. 6
2.2 Valg av kilder og kildekritikk.....	s. 6
2.3 Forforståelse.....	s. 7
3.0 Problemstillingen sett i et teoretisk perspektiv.....	s. 6
3.1 Etniske minoritetsfamilier i barnevernet.....	s. 9
3.2 Det norske barnevernet og juridiske rammer.....	s. 10
3.3 Ulike forståelser av kultur.....	s. 11
3.4 Kulturkompetanse og kultursensitivitet i barnevernsarbeid.....	s. 12
3.5 Individualistisk livssyn og kollektivistisk livssyn.....	s. 14
3.6 Kommunikasjon og samarbeid.....	s. 15
4.0 Drøfting.....	s. 16
4.1 Barnevernsarbeiderens egen forståelse av kultur.....	s. 17
4.2 Betydningen av kulturkompetanse og kultursensitivitet i barnevernsarbeid.....	s. 18
4.3 Barnevernsarbeiderens bevissthet rundt egen maktposisjon.....	s. 20
4.4 Betydningen av kommunikasjon og samarbeid.....	s. 22
5.0 Avslutning.....	s. 23
6.0 Litteraturliste.....	s. 26

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for tema

Jeg ønsker i denne oppgaven å belyse rollen det norske barnevernet har i arbeid med etniske minoritetsfamilier, og hvordan barnevernet kan arbeide for å fremme et godt samarbeid. Jeg velger denne tematikken fordi den er et veldig aktuell og interessant. Det viser seg gjennom forskning og teori at det oppstår flere utfordringer knyttet til tematikken, og det er derfor både relevant og viktig å diskutere.

Marianne Rugkåsa legger i sin artikkel blant annet vekt på at familier med etnisk minoritetsbakgrunn opplever at deres problemer og behov forstås som noe kulturelt (Rugkåsa, 2018, s. 180). Norge har tidligere blitt kritisert av flere land om hvordan de går frem når barn med etnisk minoritetsbakgrunn plasseres ut av hjemmet (Czarnexcki, 2018). Fylkesnes m.fl. fant i sin undersøkelse fra 2015 ut at det blant foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn ble oppfattet at barnevernet ikke samarbeidet. Dette er kun et utvalg påstander som aktualiserer problemstillingen, og bekrefter at det fortsatt gjenstår arbeid knyttet til tematikken.

Barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier er gjentatte ganger omtalt i teori og forskning gjennom bachelorstudiet ved NTNU. Samtidig er dette et tema som stadig dukker opp i aviser og sosiale media. Barne-, ungdoms og familiedirektoratet publiserte i 2018 en barnevernsstatistikk som viser at av antall bekymringsmeldinger sendt til barneverntjenesten, er dobbelt så mange barn med etnisk minoritetsbakgrunn, enn de uten Kvello skriver også at forskning viser at barnevernets innsats er høyere i ikke-etnisk norske familier, enn i etnisk norske familier (2018, s. 234). Dette er flere holdepunkter som bekrefter at dette temaet er aktuelt i samfunnet, samt relevant for barnevernsfaget.

Når det skrives om barn og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, kan man i noen tilfeller tenke seg at det ikke finnes et barnevern der de kommer fra. Kanskje finnes det ikke et hjelpeapparat i det hele tatt, eller så kan det være svært ulikt fra det norske. På den ene siden kan man da tenke seg hvor viktig det er at det norske barnevernet tilpasser seg kulturen. På

den andre siden er det da viktig at kultursensitivitet ikke overskygger virkelige sosiale problemer, som da kan minske familiens mulighet for hjelp (Rugkåsa m.fl., 2017, s. 55-57).

Allerede før studiestart har arbeid med etniske minoriteter vært et tema som har interessert meg. Det å skrive en bacheloroppgave om noe jeg allerede har en interesse for, er et godt grunnlag for en lærerik prosess. Jeg har gjennom min praksisperiode høsten 2022 møtt flere barn og familier med en etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg ønsker derfor å se på hva barnevernsarbeideren kan gjøre for å legge til rette for et bedre samarbeid med etniske minoritetsfamilier.

Problemstillingen i denne oppgaven blir derfor:

Hvilke utfordringer kan oppstå i barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier, og hvordan kan barnevernet tilnærme seg disse for å skape tillit og samarbeid?

1.2 Oppgavens videre oppbygning

I det første kapitlet i oppgaven belyses bakgrunn og aktualiteten for tematikken som er valgt. I tillegg presenteres det her avgrensninger som er tatt gjennom oppgaven, for å skape en god oversikt. Videre i kapittel to legges metodevalg, forforståelse og kildebruk for oppgaven fram. I kapittel tre redegjøres det for det teoretiske som er lagt til grunn i problemstillingen, hvor oppgaven går nærmere inn på hvem de etniske minoritetsfamiliene er, ulike former for kulturforståelse, og hvordan kultur kan påvirke samarbeidet mellom barnevernet og familiene. I kapittel fem brukes teorien til å drøfte problemstillingen, hvor begrepene kulturkompetanse, makt, kommunikasjon og samhandling presenteres. Her reflekteres det rundt balansen mellom et barnevern som arbeider kultursensitivt, og et barnevern som skal arbeide med virkelige sosiale problemer. Hvordan barnevernsarbeideren kan skape samarbeid ved å være bevisst sin maktposisjon, og hvordan den kan skape god kommunikasjon og samhandling blir punkter som kommer avslutningsvis. Til slutt avsluttes oppgaven ved å trekke fram viktige poeng knyttet til oppgaven og problemstillingen.

1.3 Avgrensninger gjort i oppgaven

I denne oppgaven er det nødvendig å foreta noen avgrensninger for å skape oversikt og sammenheng. I barnevernets arbeid er det barnets beste som er det viktigste prinsippet, og i denne oppgaven kommer fokuset til å ligge på familien som en helhet. Det er bevisst valgt å ikke skille mellom kjønn og kjønnsroller, da dette ikke har noen relevans for poengene oppgaven skal belyse. Med etniske minoritetsfamilier menes det familier som har en minoritetsetnisk posisjon i det norske samfunnet. Dette kan gjelde både flyktninger, asylsøkere og andre. I denne oppgaven kommer vi til å se på det generelle forholdet mellom barnevernet og de etniske minoritetsfamiliene. Ikke hvilket forhold barnevernet har i forhold til flyktninger, asylsøkere osv. Oppgaven tar heller ikke hensyn til hvor lenge familiene har oppholdt seg i Norge, og forholder seg kun generelt til etniske minoritetsfamilier som er i møte med barnevernet. Selv om betegnelsen etniske minoritetsfamilier blir brukt, er det viktig å få frem at dette ikke innebærer en oppfatning av at alle familier med en minoritetsetnisk bakgrunn deler felles karakteristikk.

Oppgaven kommer til å gå i dybden på et begrenset antall utfordringer som kan oppstå i barnevernsarbeidet. Det skrives om kulturforståelse og kulturforskjeller, hvilke konsekvenser for stort fokus på kultur kan ha, og viktigheten av at barnevernsarbeideren er bevisst sin maktposisjon. Man skal likevel være innforstått med at det finnes flere utfordringer i barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier, da dette er et sammensatt fagfelt. I denne oppgaven ligger fokuset på utfordringer det finnes mye fagstoff om, og som ofte er de utfordringene man leser om gjennom teori og forskning ved barnevernsstudiet.

Denne oppgaven skal ha et ressursorientert utgangspunkt. Det som menes med der er at oppgaven kommer til å gå i dybden på hvordan samarbeidet kan styrkes. Oppgaven ser på hvilke utfordringer som kan oppstå, men hovedfokuser er likevel forbedring av samarbeidet mellom barnevernet og de etniske minoritetsfamiliene. Oppgaven ser ikke på hvilke styrker som allerede finnes i arbeidet, kun på utfordringer knyttet til tematikken. Dette er for å vise hvilke områder som fortsatt har forbedringspotensialer i barnevernet.

Det er mange ulike aktører som arbeider innenfor barnevernstjenesten. Det blir i denne oppgaven brukt begrepet «barnevernsarbeideren» for å romme alle disse. Det blir ved flere

anledninger nevnt «barneoppdragelse» som eksempel. Dette blir kun brukt som et poeng for et område denne tematikken påvirker, og blir ikke videre drøftet.

2.0 Metode

Olav Dalland presenterer en metode som «et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap». Et metodevalg er et valg av fremgangsmåte (Dalland, 2020, s. 53). Denne bacheloroppgaven er et litteraturstudium. Den er et resultat av et individuelt skriftlig arbeid gjort under veiledning av en vitenskapelig ansatt ved NTNU.

2.1 Fremgangsmåte

Da oppgaven er et litteraturstudium, vil det bli brukt relevant litteratur og forskning for å drøfte og besvare problemstillingen som er valgt. Litteratur blir brukt kan være fagbøker og artikler. Oppgaven blir delt i ulike deler. Først presenteres relevant litteratur, som er tett knyttet til problemstillingen og danner grunnlaget for oppgaven. Her trekkes det ut punkter som er med å belyse problemstillingen, og det blir derfor viktig å begrense litteraturen opp mot problemstillingen. Videre vil denne teorien anvendes i drøftingsdelen, for å drøfte opp mot, og besvare problemstillingen.

I oppstarten av oppgaven ble det viktig å søke fram relevant litteratur knyttet til tematikken. Først ble det aktuelt å se gjennom pensumlistene knyttet til studiet, da temaet har vært aktuelt i flere emner. Slik fant jeg fram til relevant litteratur, som bøker, artikler og forskning. Videre var det ønskelig med faglitteratur som var tydeligere knyttet opp mot problemstillingen. For å finne dette, ble søkemotoren Oria.no brukt. Oria.no har en tydelig oversikt over NTNUs biblioteker, og deres innhold. På Oria.no ble søkeordene «etniske minoriteter i barnevernet», «samarbeid i barnevernet» og «medvirkning i barnevernet» brukt. Videre var søkemotorene Idunn og google aktuelle for å finne utdypende faglitteratur og forskning. Her ble søkeordene «kultur», «kulturkompetanse», «etniske minoriteter», «etniske minoriteter i barnevernet», «medvirkning i barnevernet» og «kommunikasjon i barnevernet» anvendt. Søkeordene ble også kombinert med hverandre.

Det ble kritisk vurdert om litteraturen som dukket var aktuelt for oppgaven. Videre, hvis det var deler av problemstillingen som måtte belyses mer, gikk jeg tilbake til søkemotorene.

2.2 Valg av kilder og kildekritikk

I oppgaveskrivingen er det hovedsakelig blitt brukt litteratur fra pensumlisten til barnevernsstudiet ved NTNU, og litteratur som ble funnet gjennom søkemotorene på Oria og Idunn. Både artikkelen «etniske minoriteter og sosialt arbeid» og boka «barnevern i et minoritetsperspektiv- sosialt arbeid med barn og familier» er svært aktuell litteratur jeg har benyttet meg av i skrivingen. Videre har jeg brukt flere kilder av Naushad Qureshi har vært relevant.

Kildekritikk handler om å være kritisk til kildene en finner, og vurdere om de er pålitelige. Å være kritisk handler blant annet om å kunne vurdere om kildene er påvirket av andre kilder som kan inneholde feilinformasjon (Dalland, 2020, s. 55).

Under skrivingen av denne oppgaven har det vært viktig å finne kilder som er oppdaterte, da barnevernsfaget stadig er under utvikling. Likevel har det ved noen anledninger blitt brukt faglitteratur som er noen år gamle, der det eldste er publisert i 2008. Her vurderes det at budskapet i denne litteraturen fortsatt er høyst aktuell, og riktig å bruke i denne sammenhengen. Det blir i denne oppgaven i hovedsak brukt faglitteratur, men også vitenskapelige artikler og forskning. Dette gjør at kildene er av aktualitet og god kvalitet.

Noen av kildene som blir brukt er sekundærkilder. Det vil si at tekst og påstander er skrevet på ny, og gjengitt, av en annen forfatter enn den som opprinnelig skrev det (Dalland, 2020, s. 73). De gangene det har dukket opp sekundærkilder, har jeg så langt det lar seg gjøre prøvd å finne primærkilden. Dette er viktig fordi man må være bevisst på at poenget kan endre seg gjennom en ny forfatters tolkning av det som er skrevet. Der det ikke har vært mulig å finne primærkilden, har det blitt vist til både primærkilden og sekundærkilden.

Artikkelen til Kriz og Skivenes (2009) blir brukt ved et par anledninger i oppgaven. Det er en engelsk artikkel, men den ser på arbeidet til det norske barnevernet. Derfor er denne aktuell å bruke. Resten av kildene som blir brukt er norske, og statistisk sentralbyrå blir brukt ved en anledning for å vise til antall under 18 som er innvandrere eller norskfødte med

innvandrereforeldre. Når det blir referert til barnevernloven, er det den nye fra 2022 som er referansen.

2.2 Forforståelse

Denne problemstillingen er en tematikk jeg allerede har en interesse og kunnskap om. Alle vil ha tanker og meninger om tematikken de velger å skrive om, og det er derfor viktig å være bevisst på sin forforståelse i forkant av oppgaveskrivingen. Jeg har selv ingen erfaring ved å ha en minoritetsbakgrunn i møte med barneverntjenesten. Derfor er det viktig å reflektere over forforståelsen av litteraturen som blir brukt, slik at dette ikke påvirker betydningen av litteraturen (Dalland, 2020). Samtidig er det i denne oppgaven bevisst blitt valgt litteratur som ikke kan påvirkes av egen forforståelse, da det blir brukt faglitteratur og forskning.

Jeg er snart utdannet barnevernspedagog, og er opptatt av at alle barn og foreldre skal møtes likt i barnevernstjenesten. Problemstillingen i denne oppgaven er et tema det da blir viktig å innhente mer kunnskap om. På bakgrunn av dette vil det derfor være ekstra viktig å reflektere over mitt utgangspunkt til denne oppgaven. Når man skriver om noe man brenner for, kan man tenke seg at man blir mindre åpen for ulike synspunkt rundt temaet, da man allerede kan ha dannet seg en mening. Jeg ser likevel på denne interessen som en fordel når man skriver en oppgave som denne, fordi man aktivt er på leting etter ny informasjon og punkter å ta med inn i oppgaven.

3.0 Problemstillingen sett i et teoretisk perspektiv

I dette kapittelet presenteres det teoretiske som er lagt til grunn for problemstillingen. Her legges fram teori som belyser utfordringene i barnevernets arbeid med etniske minoritetsfamilier, og som videre blir drøftet senere i oppgaven. Her ser vi på hvordan det norske barnevernet er oppbygd, og på et utdrag av hvilke juridiske rammer barnevernet styres av, som er relevant for oppgaven. Dette for å sette et grunnlag for oppgaven. Videre ser vi på hvem de etniske minoritetsfamiliene er, hva kulturforståelse er, og hvilke kulturforskjeller som oppstår i arbeid med disse. Ulikhetene mellom et individualistisk livssyn og et kollektivistisk livssyn presenteres deretter, da dette kan skape en forståelse for hvorfor

barnevernsarbeideres kulturforståelse er avgjørende. Begrepene kulturkompetanse, kultursensitivitet, kulturalisering, kommunikasjon og makt blir deretter presentert og beskrevet. Dette for å skape en forståelse av hvor utfordringene i arbeid med etniske minoritetsfamilier kan utarte seg.

3.1 Etniske minoritetsfamilier i barnevernet

Andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn i Norge vokser raskt. Ifølge SSB var 18,6% av den norske befolkningen under 18 år, innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre per 1. januar 2019 (Statistisk sentralbyrå, u.d.) Dette er en stor andel av barn og unge i Norge, og viser hvordan den norske befolkningen med tiden blir mer variert og sammensatt.

Begrepet etnisitet kan beskrives som et menneskes tilhørighet i en gruppe, hvor gruppen skiller seg fra andre grupper. Tilhørighet i en etnisitet kan defineres på to ulike måter. Enten stilles det krav til deg fra andre, eller du definerer deg innenfor en bestemt etnisitet selv (Javo, 2010, s. 22).

Som barnevernsarbeider er det viktig å reflektere over begreper knyttet til begreper «etniske minoriteter». I det flerkulturelle Norge blir man ofte delt opp i sosiale kategorier, og bruken av begreper som «oss» og «de andre» utbredes (Studsrod m.fl., 2019, s. 146). I Norge har bruken av begreper som omtaler etniske minoriteter og oppfatninger av hvem «de andre» er, blitt brukt mye om hverandre. En asylsøker er en person som søker beskyttelse i Norge, og venter på å få godkjent søknaden. Å oppholde seg i Norge som en flyktning betyr at personen har fått godkjent søknaden. Hvis man ikke får godkjent søknaden, men likevel har krav på opphold på grunn av andre forhold, får man oppholde seg i Norge på humanitært grunnlag. Enslige mindreårige flyktninger er barn som kommer til Norge uten omsorgspersoner (Studsrod m.fl., 2019, s. 146). Flere av begrepene har utviklet seg til å kunne oppleves som stigmatiserende, ofte fordi begrepene har fått et annet meningsinnhold enn de opprinnelig har. Et eksempel på et slikt begrep er «innvandrer». Marianne Gullestad så på begrepet «innvandrer», og viste til at det ofte brukes om personer som ikke er innvandrere, og at det ofte ble brukt i en negativ sammenheng (Gullestad, 2002, s. 89, gjengitt i Studsrød m.fl., 2019, s. 147). Det blir derfor viktig at barnevernsarbeideren vurderer og reflekterer slike begreper, når den skal møte etniske minoritetsfamilier.

Bruken av betegnelsen etniske minoritetsfamilier kategorisere familiene slik at etnisiteten oppfattes som den viktigste faktoren av identiteten. Den kan også skape en forståelse av at alle familier med en minoritetsetnisk bakgrunn i samfunnet i Norge, deler de samme verdier og holdninger, som for eksempel verdier knyttet til barneoppdragelse. Dette kan ofte føre til stereotypier (Skytte, 2019, s. 17). Dette gjør at vi forklarer atferden til mennesker med en annen etnisitet enn vår egen, gjennom egenskapsforklaring. Disse forklaringene blir ofte ensidige, samtidig som det setter mennesker med en annen etnisitet enn vår egen, i en felles kategori (Skytte, 2019, s. 17). Å tillegge mennesker stereotypier kan føre til stigmatisering. Dette er når vi gir noen negative egenskaper på bakgrunn av for eksempel etnisitet (Skytte, 2019, s. 18).

3.2 Det norske barnevernet og juridiske rammer

I arbeid med familier er det ofte snakk om hva som er «god nok omsorg».

Barnevernsarbeiderne i Norge representerer majoriteten i samfunnet, og definerer hva som er god nok omsorg og oppdragelse. Dette gjør de gjennom teorier fra det psykologiske og medisinske fagfeltene, samt de juridiske rammene (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, s. 35). Hva som er god nok omsorg defineres altså av barnevernsarbeiderne, og de avgjør hvor godt foreldre holder seg innenfor denne definisjonen (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, ss. 46-47).

I formålsparagrafen §1-1 til Lov om barnevern (2023), heretter barnevernloven, står det at «loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid». Barnevernet har ulike prinsipper de arbeider ut fra, og et av de er barnets beste jf. barnevernloven. §1-3. Dette betyr at barnet beste alltid skal være et grunnleggende hensyns i avgjørelser som berører barn, uavhengig av hvilken etnisitet, kultur eller bakgrunn barnet har. Barnets beste fastlås også i FNs barnekonvensjon artikkel 3 og Norges Grunnlov §104.

Barnevernloven §1-2 andre ledd sier at loven gjelder for alle barn som oppholder seg i Norge. På bakgrunn av dette forstås paragrafen som nevnt, uavhengig av bakgrunnen, kulturen og etnisiteten barnet har. FNs barnekonvensjon artikkel 2 slår fast at det ikke skal forekomme

diskriminering, hverken knyttet til religion, rase, hudfarge, språk og etniske eller sosiale opprinnelse. Barnekonvensjonen underbygger forståelsen av at barnevernloven §1-2 gjelder uansett bakgrunn, kultur og etnisitet.

Det kan spekuleres i om det norske barnevernet er tilpasset nok til å møte familien med en etnisk minoritetsbakgrunn, og hvorvidt tilbudene kan passe disse familiene. Et av spørsmålene som stilles, er om det norske barnevernet har nok kunnskap til å kunne vurdere det kulturelle aspektet i møte med disse familiene. Altså, når og hvordan kultur er aktuelt i ulike situasjoner (Studsrod m.fl., 2019, s. 151). For å repetere innledningen, har Norge tidligere blitt kritisert om hvordan praksisen er når barn med en etnisk minoritetsbakgrunn plasseres ut av hjemmet (Czarnexcki, 2018). Dette gjelder spesielt praksis knyttet til ivaretagelse av barnets etnisitet. I barnevernloven §5-3 står det av barnevernet skal ta hensyn til barnets etnisitet når det plasseres ut av hjemmet. I følge Hofman (2010) er barnevernet for dårlig til å finne egnede fosterhjem som tar hensyn til denne paragrafen (gjengitt i Studsrød m.fl., 2019, s. 151). Mye av grunnen til dette kan være mangel på mulige fosterhjem med en bestemt etnisitet. Samtidig er det en utfordring at familiene ikke egner seg til å være fosterhjem på grunn av de praktiske kravene (Berg m.fl., 2017).

3.3 Ulike forståelser av kultur

Kultur er noe alle mennesker er en del av, og noe vi tar del i fra vi blir født (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, s. 26). Når barnevernsarbeideren møter de etniske minoritetsfamiliene, vil forståelsen av kultur og etnisitet bli avgjørende for hvordan møter blir. I barnevernsarbeid er det viktig å huske på at det å få hjelp fra det norske barnevernet ofte kan gi en mindreverdsfølelse (Bunktholdt & Kvaran, 2015, s. 193). Kvello skriver også at etniske minoritetsfamilier ofte opplever seg misforstått i samarbeid med barnevernet (Kvello, 2018, s. 235). Marianne Skytte skriver at det finnes tre ulike måter å se på kultur, en evolusjonistisk, en kontekstuell og en relativistisk kulturforståelse (Skytte, 2019, s. 20).

Den evolusjonistiske kulturforståelsen ser på den kulturelle utviklingen som bare positiv. Den går bare framover, og at mennesker som er høyt i den kulturelle utviklingen har mulighet til å tilby mennesker lavere ned i utviklingen sine egne kulturelle verdier og tradisjoner (Skytte, 2019, s. 20). Denne forståelsen oppfatter at barnevernsarbeiderens oppgave er å hjelpe de

etniske minoritetsfamiliene bort fra et lite utviklet kultursyn. Dette gjør at barnevernsarbeideren ofte bruker norske verdier i veiledningen (Skytte, 2019, s. 21). Dette er problematisk, da familiene kan oppleve dette som diskriminering. Som nevnt tidligere fastslår Barnekonvensjonen artikkel 2 at det ikke skal forekomme diskriminering i barnevernsarbeid.

En kontekstuell kulturforståelse ser på etniske gruppers egenskaper som noe som er påvirket av det lokale, ikke noe fundamentalt. Det ser på etnisitet som noe subjektivt, og at hvert menneskene bruker de kulturelle egenskapene ulikt, slik at det skiller de fra hverandre. Ulikhetene forstås altså subjektivt, og at de typiske kulturtrekkene som mennesker som kommer til Norge har, fortsatt kan utvikles gjennom deltakelse i det norske samfunnet (Skytte, 2019, s. 25).

En relativistisk kulturforståelse ser på kulturers egne premisser, og godtar at det finnes ulike måter å forstå kultur og etnisitet på. Den har en oppfatning av at alle kulturer har sin særegenhet, men har en tendens til å se på menneskene som noen som representerer sin kultur, i motsetning til den kontekstuelle kulturforståelsen. Den påtvinger altså menneskene de kulturelle verdiene de er født inn i (Skytte, 2019, s. 22). Et eksempel på en slik forståelse er når barnevernsarbeideren forklarer foreldres manglende omsorgsevne som noe kulturelt, som vi ser nærmere på senere i oppgaven. Dette skaper en etnosentrisk forståelse av menneskene man jobber med, og kan fremmedgjøre de etniske minoritetsfamiliene i sosialarbeid (Skytte, 2019, s. 23).

Etnosentrisme brukes når mennesker ser på sin egen kultur som gjeldene i samfunnet, og at ens egen kultur står i sentrum. Dette kan ofte føre med seg en «dem» og «oss» forståelse av etnisitet og kultur, og vil i en barnevernssammenheng kunne føre til samarbeidsutfordringer med etniske minoritetsfamilier. Det kan også bli sett på som diskriminering, da en ikke ser verdien i andre kulturer enn sin egen (Skytte, 2019, s. 23).

3.4 Kulturkompetanse og kultursensitivitet i barnevernsarbeid

Å se på kulturforskjeller når vi undersøker utfordringene som oppstår i barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier, er sentralt. Kultur er noe vi alle er en del av fra vi blir født, og den blir ofte noe vi etter hvert ikke reflekterer over. Den er viktig for hvordan vi i løpet av livet

vårt både tolker, tenker og handler (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, s. 26).

Barnevernsarbeideren kan støte på flere utfordringer i arbeid med etniske minoriteter, og det er derfor viktig å reflektere over hvordan, og når, etnisitet og kultur er relevant (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017).

I et møte med mennesker med en ulik kultur fra deg selv, kan man fokusere på å se ulikheter og likheter. Marianne Rugkåsa skriver i sin artikkel at de etniske minoritetsfamiliene føler at deres behov og problemer i møte med barnevernet oftest blir sett på som noe kulturelt (Rugkåsa, 2018). Da blir familiens og barnets problemer vurdert som noe kulturelt og annerledes, ikke faktiske utfordringer som kan jobbes med. Forskning viser at etniske minoritetsforeldre ønsker at barnevernsarbeiderne i Norge skal ha kunnskap om hvordan foreldre praktiserer i ulike land, og hvilke utfordringer de tar med seg fra hjemlandet (Dumbrill, 2009, gjengitt i Studsrød m.fl., 2019, s.152).

Det er ofte en forventning at en barnevernsarbeider skal inneha en viss mengde kulturell kompetanse. Det å skaffe seg ny kunnskap om kulturelle verdier, livssyn, normer og praksiser i barnevernsarbeid, er det vi kaller kulturkompetanse (Rugkåsa, 2018). Kulturkompetanse handler ikke bare om å tilegne seg kunnskap om andre kulturer enn sin egen. Det handler også om at barnevernsarbeideren skal forstå sin egen bakgrunn og kultur, og hvordan dette kan påvirke din forståelse av andre. Dette kalles kulturell bevissthet (Qureshi, 2009, s. 208).

Kris og Skivenes støtter disse påstandene med sin undersøkelse fra 2009. Der oppga flere barnevernsarbeidere at egen kultur i noen tilfeller påvirker forventningene de hadde til etniske minoritetsforeldre.

Kunnskapen man tilegner seg skal man også bruke på en kultursensitiv måte.

Kulturkompetanse legger grunnlaget for en kultursensitiv praksis i barnevernsarbeidet (Berg & Paulsen, 2021, s. 96). Kultursensitivitet beskrives som hvordan man samhandler med klienter med ulik kulturell bakgrunn enn deg selv, på bakgrunn at kulturkompetansen du har tilegnet deg (Rugkåsa, 2018). En kultursensitiv praksis gjør at barnevernsarbeideren blir mer åpen i arbeidet, gjennom forståelse og nysgjerrighet i arbeidet (Qureshi, 2009, s. 209).

Det å være kultursensitiv betyr også at du har respekt for andre kulturer enn din egen, og at du tolererer dens verdier. Å behandle andre med ulik kultur enn deg selv, som likeverdige, er å være kultursensitiv (Qureshi, 2009, s. 209).

For mye fokus på kultur, kan føre til en statisk forståelse av kulturen. En statisk forståelse av kulturen kan føre til at familiene barnevernsarbeideren møter, mister sin individuelle identitet. Dette kan føre til at barnevernsarbeideren ikke ser hver familie som noe eget, men at familier med samme kulturbakgrunn blir sett på som en gruppe (Rugkåsa, 2018, s. 182).

En statisk forståelse kan videre føre til kulturalisering av sosiale problemer, som ikke skal begrunnes av kultur. Kulturalisering i barnevernsarbeid kan forklares som noe som skjer når barnevernsarbeideren fortolker sosiale problemer som noe kulturelt. Som barnevernsarbeider glemmer du da faktorer som kan ha stor betydning i familiens problemer. Et eksempel på en slik faktor kan være familiens økonomi (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, s. 205).

Rugkåsa skriver:

«ved å primært fokusere på kultur og kulturforskjeller risikerer en å usynliggjøre hvordan strukturelle og institusjonelle maktrelasjoner påvirker både klientens liv og sosialfaglig praksis» (2018, s. 182).

Kulturalisering kan altså føre til at barnevernsarbeideren ikke ser saken som en helhet, og at saken da mister kompleksiteten ved at de sosiale problemene ikke ses på som noe som kan arbeides med. Dette vil da i følge Rugkåsa påvirke praksisen og hjelpetilbudet klienten får (Rugkåsa m.fl., 2017, s. 55-57). Kulturalisering kan unngås hvis barnevernsarbeideren ser kultur som noe dynamisk, ikke statisk. Man må anerkjenne at kultur innebærer holdninger og verdier som forandrer seg med tiden (Studsrød m.fl., 2019, s. 152). Samtidig må man se familien som en helhet, hvor økonomiske forhold, familiestruktur osv. også. Spiller en rolle i familiens levemåte (Skytte, 2019).

Marianne Skytte uttaler seg slik om maktforholdet mellom barnevernsarbeideren og klienten i hjelpesammenheng: *«Gjennom sin måte å definere eller kategorisere klientens problemer på kan de ikke bare kontrollere den servicen og hjelpen klienten får av sosialtjenesten, også måten de blir behandlet på» (2019, s. 218).* Barnevernsarbeideren har makt over familiene fordi deres måte og leve på, defineres av arbeiderens rammer. Det er barnevernsarbeideren oppgave å vurdere, og dette vil videre kunne påvirke hvilken hjelp familiene kan få (Skytte, 2019, s. 218).

3.5 Individualistisk livssyn og kollektivistisk livssyn

Livssyn kan være en stor del av kulturen til et menneske. Derfor blir det her presentert det det individualistiske livssynet og det kollektivistiske livssynet i motsetning til hverandre, for å se hvordan dette kan påvirke de etniske minoritetsfamiliene barneverntjenesten møter.

Et individualistisk livssyn setter mennesker i sentrum, og det blir oppdratt til å selv være ansvarlig for hva hun eller han ønsker å gjøre med livet sitt. Foreldrene støtter barnet, men støtter også barnets selvstendighet og individualitet. Dette livssynet er vanlig å finne i familier fra vestlige land (Skytte, 2019, s. 89). Respekt mellom foreldre og barn viktig, og det går begge veier. Hvis barnet gjør noe galt skal konsekvensene være rettferdig, og føre til at barnet forstår hva det har gjort galt. I et individualistisk livssyn er fysisk avstraffelse som konsekvens er ikke et alternativ (Skytte, 2019, s. 101).

Et kollektivistisk livssyn ser på et liv som vellykket når familien fungerer godt, og familien ses på som rammen rundt barnets liv. Familien er ofte en storfamilie, og tilhørighet i familien er det viktigste som kan oppnås. De har stor respekt til hverandre, og høflighet ovenfor de andre familiemedlemmene er en viktig verdi som barnet må lære seg. Dette livssynet er vanlig å finne i familier fra ikke-vestlige land (Skytte, 2019, s. 89). Fysisk avstraffelse ses på som en alternativ konsekvens når barnet gjør noe galt. Det er likevel viktig å være bevisst på at ikke alle familier med et kollektivistisk livssyn godtar fysisk avstraffelse av barn (Skytte, 2019, s. 101).

3.6 Kommunikasjon og samarbeid

God samhandling og samarbeid kommer gjerne av evnen til å skape gode relasjoner til familiene en jobber med. Samtidig skal barnevernsarbeideren klare å ha god kommunikasjon med familiene (Berg, et al., 2017). Forskning har vist at både familier og barnevernet ser på kommunikasjon som en utfordring der familiene har en etnisk minoritetsbakgrunn (Chand & Thobrun, 2005, gjengitt i Studsrød m.fl. 2019, s. 149). Hvilken kommunikasjon barnevernsarbeideren evner å skape med familiene er derfor avgjørende, da kommunikasjon er et viktig verktøy i arbeid med etniske minoriteter (Studsrød m.fl. 2019, s. 149).

Fylkesnes m.fl. fant i sin undersøkelse fra 2015 ut at det blant foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn i møtet med barnevernet ble oppfattet som at det manglet samarbeidsevne. I Kriz og Skievenes undersøkelse fra 2009, sa flere barnevernsarbeidere at de forsøkte å kommunisere bedre med etniske minoritetsfamilier ved å skape en felles forståelse. I samme undersøkelse kom det fram at et flertall av norske barnevernsarbeidere mente at kulturelle forskjeller var en stor grunn til utfordringer i kommunikasjonen med klienter.

Fylkesnes og Netland trekker også fram forståelsesfull praksis som en viktig faktor for kommunikasjon med etniske minoritetsforeldre. Det å vise forståelse, og være nysgjerrig, på familiens hverdag, situasjon og opplevelsen av å være minoritet i Norge, var positivt for relasjonen og kommunikasjonen. Dette innebærer å spørre foreldrene og barna om deres tanker og synspunkt (Fylkesnes og Netland, 2012). En annen faktor som ble trukket frem, var å bruke god tid i arbeid der det oppsto språkproblemer. Her oppgir Fylkesnes og Netland at det samtidig som å bruke god tid til den språklige kommunikasjonen, var viktig å sørge for at man selv ble forstått (2012).

Språklig forståelse er også en viktig faktor for å skape en god kommunikasjon mellom barnevernsarbeideren og familiene. Barnevernsarbeideren må gjøre seg forstått språklig gjennom kommunikasjonen. Bruken av tolk bidrar også til at familiene får mulighet til å formidle sine forståelser og ønsker. Samtidig kan det i flere kulturer være mistillit til at tolken overholder taushetsplikten (Studsrod m.fl., 2019, s. 150-151).

4.0 Drøfting

I dette kapitlet blir teorien drøftet, og koblet opp mot problemstillingen. Her drøftes de ulike utfordringene som kan oppstå i barnevernsarbeid med etniske minoritetsfamilier, gjennom å bruke nøkkelbegrepene kulturkompetanse, kultursensitivitet, kulturalisering, makt, kommunikasjon og samarbeid. Vi ser på hvordan barnevernsarbeiderens forståelse av kultur, og kulturkompetanse, kan påvirke arbeidet. Samtidig veies begrepene kulturkompetanse og kulturalisering opp mot hverandre, for å se hvordan barnevernsarbeideren kan skape en fin balanse gjennom kultursensitivt arbeid. Gjennom kapitlet vil det også vurderes hvilke tiltak

barnevernet og barnevernsarbeideren kan bedre, for å arbeide med utfordringene. Dette for å se. Mulighetene til å skape et større rom for samarbeid i arbeid med familiene.

4.1 Barnevernsarbeiderens egen forståelse av kultur

Å komme til et nytt land som etnisk minoritet betyr gjerne at du, for å bli en del av fellesskapet, må samhandle med majoriteten. Da er det ofte majoritetens premisser som følges, og majoriteten som har mulighet til å definere disse (Thorbjørnsrud, 2019, s. 242). For mange foreldre kan dette innebære å oppleve nye forventninger til oppdragelse av barn, skole og omsorg. Disse endringene i forventninger kan ofte oppleves som overveldende, og de kan kjenne på en følelse av maktesløshet som foreldre (Studsrod m.fl. 2019, s. 148).

For å forstå hvilke forutsetninger etniske minoritetsfamilier har i møte med barneverntjenesten, må en se på hvilke ressurser de innehar, og hvordan en kultur er ulik fra en annen kultur. Å flytte til et nytt land med et ulikt livssyn enn man selv representerer, kan føre til at man må gi slipp på verdier for å best mulig integrere seg i det nye landet. Samtidig ønsker flere familier å bevare sine verdier og tradisjoner, for å beholde en del av hjemlandet. Å finne en balanse her kan for noen familier være vanskelig. Det norske samfunnet stiller krav, som for noen etniske minoriteter er vanskelig å forholde seg til. Her er for eksempel ulikheten mellom det individualistiske livssynet og det kollektivistiske livssynet et godt eksempel. For å få en bedre forståelse av familiens forutsetninger i møtet med barneverntjenesten, kan man se på et eksempel knyttet til overgangen mellom disse to livssynene. I det individualistiske livssynet, som gjerne representeres i vestlige land, er ikke fysisk avstraffelse av barn sett på som en alternativ konsekvens. I det kollektivistiske livssynet derimot, kan fysisk avstraffelse være et alternativ. I Norge er fysisk avstraffelse av barn ulovlig. Dette kan for noen familier være vanskelig å forholde seg til, da det i deres hjemland oppleves som en faktor for god oppdragelse (Skytte, 2019, s. 101).

I en undersøkelse gjort av Ipsos (2018) fant de ut at mistilliten foreldre med innvandrerbakgrunn hadde til barnevernet, ofte kom av en forståelse av at barnevernet manglet en forståelse av kultur. Hvilken forståelse barnevernsarbeideren har av kultur, kan derfor være avgjørende for møtet med etniske minoritetsfamilier. Selv om det gjennom oppgaven er gjengitt flere holdepunkter som gir et rammeverk for å forstå kulturforståelse

som manglende i barnevernsarbeid, er det viktig å se på balansen i praksis. Altså, når vi snakker om kultur i barnevernsarbeid er det gjerne ikke et svar på hvordan den kulturelle praksisen bør være. Derimot bør man se på kulturpraksis som et «både og».

På bakgrunn av dette er det viktig at barnevernsarbeidere klarer å utvide sin kulturelle forståelse, for å best mulig hjelpe familiene. Barnevernsarbeideren må reflektere over sin forståelse for å finne en praksis som passer de ulike familiene de jobber med. Dette handler ikke om å skape en kulturell forklaring på problemer som, for eksempel fysisk avstraffelse av barn. Derimot handler det om å skape en helhetlig forståelse av familien og deres unike kultur. Slik har man mulighet til å møte familien med en åpen og nysgjerrig holdning.

4.2 Betydningen av kulturkompetanse og kultursensitivitet i barnevernsarbeidet

I et land som Norge, med et flerkulturelt samfunn, er det naturlig at det finnes store variasjoner i kultur og etnisitet. Som nevnt i innledningen så Fylkesnes m.fl. at foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn ofte opplevde mangel på samarbeid i møte med barnevernet (2015). I rapporten «Myter og realiteter. Innvandreres møte med barnevernet», så de at utfordringer i barnevernsarbeidet ofte kan begrunnes med kulturforskjeller. Samtidig så de også gjennom forskningen at lite kultursensitivitet blant de ansatte ofte er grunnen til utfordringer og konflikter mellom barnevernet og familier med etnisk minoritetsbakgrunn (Berg, et al., 2017).

I Norge finnes det ingen fasit på hvordan barneverntjenesten best mulig kan hjelpe en familie. Barnevernsarbeiderne må derimot tilpasse seg de familiene de jobber med, og se deres unike side, for å kunne tilby best mulig hjelp. Begrepet kulturkompetanse skaper muligens en forståelse av at man er kulturkompetent så lenge man tilegner seg nok kunnskap. Samtidig skal barnevernsarbeideren også klare å bruke kulturkompetansen på en sensitiv måte, slik at familien opplever seg sett og hørt.

Sensitiv praksis kan være svært viktig for å kunne få muligheten til å skape tillit og et godt samarbeid med familiene. Barnevernsarbeideren skal være bevisst om hva den potensielle situasjonen til familien er, samtidig som man skal se på familiens behov. Her viser undersøkelser at familier ofte forventer at barnevernsarbeideren skal ha en viss kunnskap om

familiens kultur. Samtidig kunne kunnskapen bli stereotypier (Lopez, 2007, gjengitt i Studsrød m.fl., 2019, s. 153). Sensitiv praksis vil først og fremst innebære at barnevernsarbeideren lytter til familiens egne ønsker og behov, og at man er bevisst familiens helhetlige situasjon, ikke bare det kulturelle aspektet. I barnevernsfaglig praksis betyr dette at barnevernsarbeideren må gi den etniske minoritetsfamilien en mulighet til å forklare seg om sine tradisjoner og verdier, slik at barnevernsarbeideren kan skape en forståelse av dette. I Kriz og Skivenes undersøkelse fra 2009 opplevde flere barnevernsarbeidere at de bekymret seg for å mangle respekt i møter med etniske minoritetsforeldre. Ved å bruke tid på å la familiene fortelle om sine tradisjoner og verdier, kan barnevernsarbeideren få en bredere forståelse av hvorfor familien handler som den gjør. Dette er med på å skape en respekt og tillit mellom barnevernsarbeideren og familien, noe som er viktig for barnevernets kultursensitive praksis (Qureshi, 2009, s. 209). Qureshi skriver også at kultursensitivitet hjelper barnevernsarbeideren å se hvilke utfordringer som er påvirket av kultur, og hva som er sosiale utfordringer (Qureshi, 2009, s. 209). Dette er med på å forhindre kulturalisering i barnevernsarbeid.

For mye fokus på kultur, vil kunne føre til kulturalisering av sosiale problem. Ved å se på problemene til familien som noe kulturelt, forsvinner en helhetlig forståelse av familien som noe individuelt, og det blir vanskeligere for barnevernsarbeideren å hjelpe familien. Dette begrenser altså arbeidet til barnevernsarbeideren, men kan også oppleves diskriminerende for familien (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, s. 54). Barnevernsarbeideren innehar ofte en relativistisk kulturforståelse, ved å kulturalisere sosiale problem. Et relativistisk kultursyn ser på familiens handlinger som riktig eller uriktig, fordi de tilhører den gitte kulturen (Rugkåsa, Eide, & Ylvisaker, 2017, s. 205). Et eksempel på dette kan være oppdragervold, som ofte blir forklart som noe kulturelt, men som like gjerne kan omhandle psykisk helse hos foreldre.

Rugkåsa skriver dette om kulturalisering i sin artikkel: «slik usynliggjør diskriminering gjennom å fokusere på forhold som etnisitet, kjønn eller klasse» (Rugkåsa, 2018). Selv om barnevernsarbeideren kan tenke seg at utfordringene er kulturelle, må den klare å se forbi det, for å se familiens helhetlige situasjon. Dette fører til en bedre hjelp for familien, da det ofte er mer en kultur som ligger bak.

Barnevernsarbeideren kan også begynne å tvile på sin generelle kompetanse ved å fokusere for mye på kultur. De vil kunne tro at deres kompetanse ikke er god nok i arbeid med etniske

minoritetsfamilier, og at de trenger egne metoder i arbeid med disse familiene (Rugkåsa, 2018). Det er viktig at barnevernsarbeideren evner å stole på at sin generelle kompetanse ofte er god nok, slik at man ikke overfokuserer på å bruke spesielle metoder i arbeid med etniske minoritetsfamilier.

Dette viser at man på en side ikke skal fokusere for mye på kultur, men på den andre siden respektere kulturen for å bygge en grunnleggende tillit til familiene. Men hvordan skal barnevernsarbeidere balansere mellom disse to tilnærmingene i arbeid med etniske minoritetsfamilier? Et godt utgangspunkt er å være nysgjerrig på livene til menneskene du møter, og samtidig være bevisst på din kompetanse i møtet. Hvor begynner din kompetanse, og hvor slutter den, i det gitte møtet? Ved å reflektere over dette vil barnevernsarbeideren aktivt søke en forståelse av menneskene den møter. Dette fører til at du er åpen for familienes egne tolkning av sine problemer. Dette er en viktig del av barnevernsarbeidet, da det er klientene som er eksperter på egne liv (Rugkåsa, 2018). Samtidig, når familienes egne tolkninger av egne problemer blir hørt, støtter det retten til medvirkning (Rugkåsa, 2018).

I min praksisperiode opplevde jeg hvor viktig drøfting i fellesskap var, og spesielt i saker som gjaldt barn og foreldre med en etnisk minoritetsbakgrunn. Det er til god hjelp å få innspill fra andre som ofte har en annen kompetanse, eller ser saken på en annen måte enn du selv gjør. Det er ofte lett å generalisere i arbeid med disse familiene, og det er nettopp da vi ikke ser menneskene som noe eget, og familiene som en helhet. Slike drøftingsmøter er gjerne viktig å ha i forkant av møtet med barnet eller foreldrene, slik at man sammen får reflektert, og kommer forberedt. Dette gjør også at du i forkant av møtet blir bevisst på dine egne tanker og fordommer, og at du da hindrer å danne deg en mening.

4.3 Barnevernsarbeiderens bevissthet rundt egen maktposisjon

Fos yrkesetiske grunnlagsdokument formidler anerkjennelse, et helhetssyn på mennesker, ikke-diskriminering, dialog, oppmerksomhet på maktbruk og en kritisk holdning til standardiserte tjenester som viktige verdier i sosialarbeid (Fellesorganisasjonen, 2015). I sosialarbeid skal sosialarbeideren være bevisst på sin maktutøvelse i møte med klienter. Denne bevisstheten er kanskje ekstra viktig i møte med etniske minoritetsfamilier, da de ofte

mangler en forståelse for hva barnevernet er. De har ofte aldri vært i møte med hjelpetjenester i hjemlandet sitt, og vil derfor mangle en forståelse av barnevernets myndighet.

Barnevernsarbeideren har makt over familiene fordi deres måte og leve på under undersøkelse av barnevernet, defineres av barnevernets rammer. Det er barnevernsarbeideren oppgave å vurdere, og dette vil videre kunne påvirke hvilken hjelp familiene kan få (Skytte, 2019, s. 218).

Som nevnt tidligere i oppgaven, kan man ved for mye fokus på kultur og kulturforskjeller, påvirke maktrelasjonen mellom barnevernsarbeideren og familien. Hvis du som barnevernsarbeider, som skal vurdere foreldres evne til å ivareta barn, fokuserer for mye på kultur, vil dette påvirke hvilken hjelp familien kan få (Skytte, 2019, s. 218). Faktorer som minoritetene ofte ses parallelt med, kan likevel være vanskelig å overse i barnevernsarbeid. Dette er for eksempel syn på omsorg og barneoppdragelse. Ved å fokusere for mye på disse faktorene og stereotypiene, vil det skape et større maktforhold, da barnevernsarbeideren ofte vet hvilke regler og kulturelle koder som gjelder i samfunnet. Dette kan i verste fall føre til diskriminering av de etniske minoritetsfamiliene, da de ikke har det samme utgangspunktet til å forstå disse reglene og kulturelle kodene.

Dette blir spesielt synlig barnevernsarbeideren representerer den etniske majoriteten i samfunnet. Berg og Paulsen skriver at områder der minoriteten er ulik fra majoriteten, skaper en enda større avstand mellom dem (Berg & Paulsen, 2021, s. 24). Dette er fordi det ofte er majoritetens premisser som følges (Thorbjørnsrud, 2019, s. 242). Ulikhetene kan da bli enda tydeligere når majoritetens premisser ikke går overens med minoritetens handlinger og praksis. Denne avstanden vil kunne skape mistillit og frykt i møte med barnevernet, og det vil kunne påvirke barnevernsarbeiderens evne til å skape gode relasjoner. Dette igjen øker maktforholdet mellom familien og barnevernsarbeideren.

Hvilken kulturforståelse og kulturkompetanse barnevernsarbeideren har i et maktforholdsperspektiv, vil derfor kunne påvirke hvordan møtet med barneverntjenesten blir for familien, og hvilken hjelp de kan få. At barnevernsarbeideren er bevisst på sin makt i barnevernsarbeid, er derfor avgjørende for hvordan samarbeidet med etniske minoritetsfamilier blir.

Kulturkompetanse kan gjøre at barnevernsarbeideren ser ulike måter å utøve omsorg for barn. Samtidig er faglig veiledning fra kolleger og andre også et viktig punkt i arbeidet. Selv om barnevernsarbeideren innehar høy faglig kompetanse, er det i arbeid med etniske minoritetsfamilier viktig å drøfte med kolleger det arbeidet som blir satt i gang. Slik kan barnevernsarbeideren sikre arbeidet som blir gjort, i ofte svært komplekse saker.

4.4 Betydningen av kommunikasjon og samarbeid

En viktig faktor for å kunne bedre samarbeidet mellom barnevernstjenesten og familier med etnisk minoritetsbakgrunn, er god og riktig kommunikasjon. God kommunikasjon fra start, legger grunnlaget for videre samarbeid med familien (Berg, et al., 2017).

Et godt samarbeid begynner gjerne ved evnen til å skape gode relasjoner til familiene, gjennom god kommunikasjon (Berg, et al., 2017). En viktig del av dette er at barnevernsarbeideren må gi tydelig og tilpasset informasjon. Dette gjør barnevernsarbeideren ved å gjøre informasjon så forståelig som mulig for klientene. Ofte har familiene, som nevnt i forrige kapittel, aldri vært i kontakt med noen form for hjelpeinstans i hjemlandet. Dette gjør at det kan være utfordrende å forstå lover og regler i Norge. Barnevernsarbeideren må gjøre sitt arbeid forståelig for familiene. Både ved å informere om rollen de har i samfunnet, samt myndigheten de har. Dette er viktig for å bygge et grunnleggende godt samarbeid og en god kommunikasjon. Slik gjør barnevernsarbeideren arbeidet sitt mer forutsigbart, og familiene vet hva de kan forvente. Dette innebærer også at barnevernsarbeideren gir informasjon om klientenes rettigheter på en tilpasset måte. Tilpasset informasjon er en viktig faktor for å sikre medvirkning. I barnevernsarbeid er det et krav at barn og foreldre skal ha muligheten til å medvirke i saksbehandlingen (Berg & Ask, 2011, s. 17). For at dette skal være mulig må barnevernsarbeideren gi tilstrekkelig og tilpasset informasjon til barna og foreldrene.

Tilpasset informasjon innebærer også bruk av tolk ved behov. For å sikre tillit og samarbeid er det svært viktig at barnevernsarbeideren til enhver tid sjekker om familien forstår informasjonen. En tolk gir barnevernsarbeideren muligheten til å sikre at familien forstår, samtidig som at familien får mulighet til å gjøre seg forstått (Studsrod m.fl., 2019, s. 150-151). At familien får muligheten til dette er også en viktig del av muligheten for medvirkning i egen sak. Medvirkning er ikke mulig å gjennomføre hvis familiene ikke har muligheten til å gjøre seg godt nok forstått. Bruken av tolk sørger da for at familiene får en reell mulighet til å

medvirke i saksgangen. Å bruke tolk kan kanskje for noen være utfordrende, da man er redd for at det oppstår misforståelser mellom barnevernsarbeideren og tolken. At tolken videreformidler riktig informasjon i barnevernsarbeid er svært viktig, da det ofte er mye og viktig informasjon som skaper følelsesreaksjoner. En viktig faktor ved bruk av tolk vil derfor være å sammen med tolken planlegge og forberede seg sammen. Dette gjør at tolken kan danne seg en forståelse av informasjonen som skal formidles, og at denne blir korrekt (Studsrod m.fl., 2019, s. 153). Videre vil det å øve seg på å bruke tolk gi god erfaring til barnevernsarbeideren. Dette innebærer også at arbeiderne har mulighet for opplæring, noe barnevernledelsen må legge til rette for å kunne gjennomføre (Studsrod m.fl., 2019, s. 153).

En annen faktor for å kunne skape kommunikasjon mellom barnevernsarbeideren og familiene den møter, er en gjensidig respekt. En barnevernsarbeider får muligheten til å skape en gjensidig respekt ved å ikke inneha fordommer for familiene den møter, ved å være fleksibel, og forstå at egen kunnskap er begrenset i det gitte arbeidet (Berg, et al., 2017). Dette trenger ikke nødvendigvis å være direkte kommunikasjon i form av språk, men indirekte kommunikasjon, som legger til rette for god samhandling mellom barnevernsarbeideren og familien. Samtidig er evnen til å være empatisk en viktig del av samhandlingen og kommunikasjonen i møte med etniske minoritetsfamilier (Berg, et al., 2017). Å aktivt prøve å forstå familiens utgangspunkt og forståelse av egen situasjon er derfor viktig, og skaper en kultursensitiv kommunikasjon. En kultursensitiv kommunikasjon er lyttende og aksepterende, og fører til et bedre samarbeid med familiene, bygd på tillit (Magelssen, 2008). I kultursensitiv kommunikasjon kan altså barnevernsarbeideren være uenig i familiens opplevelse, men likevel anerkjenne den. Dette er med på å minske maktforholdet, og skaper en større trygghet for familien, og forståelse for barnevernsarbeidet (Magelssen, 2008).

Informasjon og kommunikasjon på et strukturelt nivå er også en utfordring barneverntjenester kan jobbe med. Dette vil blant annet bety at barneverntjenesten kan sørge for tilpasset og informativ informasjon på nettsidene sine (Studsrod m.fl., 2019, s. 154). Her kan et eksempel være å sørge for utfyllende informasjon om barneverntjenestens arbeid og mandat, og samtidig gjøre informasjonen tilgjengelig på flere språk. Slik kan de danne seg en forståelse i forkant av møter med barnevernet, noe som kan gjøre det lettere å skape tillit.

5.0 Avslutning

I det norske barnevernet er det undersøkt og konkludert med at familier med en etnisk minoritetsbakgrunn er overrepresentert. Å være en etnisk minoritetsfamilie i møte med barnevernet, kan for mange bringe med seg flere utfordringer. Samtidig kan arbeid med disse familiene være komplekst for barnevernet, og det krever en spesiell evne til å se menneskene som individer med sin egen forståelse av virkeligheten. I denne oppgaven har jeg belyst noen av disse utfordringene, og sett på hvordan disse kan påvirke både arbeidet til barnevernet, og tilliten familien har til barnevernet. Gjennom teorigjennomgang og drøfting har kulturforskjeller, kulturkompetanse, kulturalisering, kommunikasjon og makt vært viktige begreper knyttet til disse utfordringene. Samtidig har oppgaven hatt et løsningsorientert utgangspunkt, hvor det har blitt trukket fram viktige faktorer som skal til for å bedre samarbeidet, og skape tillit, mellom det norske barnevernet og de etniske minoritetsfamiliene.

For å forstå hvilket utgangspunkt barnevernssarbeiderne kan ha i møte med de etniske minoritetsfamiliene, er ulike måter å se kultur på nevnt. Rugkåsa skriver at det finnes tre måter å se kultur på. En evolusjonistisk, kontekstuell og relasjonell. Samtidig har vi sett på det individualistiske og det kollektivistiske livssynet, og hvordan de stiller seg mot hverandre. Dette er for å bedre forstå utgangspunktet til mange familier som kommer flyttende til Norge.

For å skape et godt samarbeid med etniske minoritetsfamilier kreves det en spesiell faglig kompetanse blant barnevernssarbeiderne som arbeider med disse familiene. Likevel kan kulturkompetanse være et omfattende begrep. En slik faglig kompetanse innebærer at barnevernssarbeideren skal være bevisst sin egen kulturforståelse i møte med familiene. Barnevernssarbeiderne må tilpasse seg de familiene de jobber med, og se deres unike side, for å kunne tilby best mulig hjelp. Man skal blant annet forstå hvordan sin egen kulturforståelse kan påvirke samarbeidet og tilliten til familien. Dette handler blant annet om å være kultursensitiv, samtidig som at kultur ikke skal forklare strukturelle utfordringer i familiene. Dette bekrefter også Rugkåsa i sin artikkel, som nevnt tidligere i oppgaven. Hun skriver at etniske minoritetsfamilier ofte føler at de ikke får hjelp med problemene sine, fordi problemene blir sett på som noe kulturelt. Derfor er det viktig at barnevernssarbeideren skaper en balanse mellom å jobbe kultursensitivt, og samtidig ser de faktiske utfordringene som kan jobbes med. Dette innebærer å se familiene som en helhet, ikke kun noe kulturbasert.

For å skape et godt samarbeid, må det samtidig være rom for å skape relasjoner. I oppgaven er det nevnt at den god relasjon kommer av god kommunikasjon. God kommunikasjon kommer

av en gjensidig respekt, som er en viktig faktor i arbeidet mot et godt samarbeid.

Barnevernsarbeideren tilegner seg respekt ved å opptre kultursensitivt, og lytte og være nysgjerrig på hva familien selv mener om sin situasjon. Samtidig må barnevernsarbeideren evne å gi tydelig og tilpasset informasjon til familiene. For å skape god kommunikasjon og samarbeid må barnevernsarbeideren også være bevisst maktforholdet mellom seg og familiene. Dette innebærer at barnevernsarbeideren må forstå at maktposisjonen kan påvirke samarbeidet og familiens mulighet for hjelp.

Et godt samarbeid og en god kommunikasjon mellom det norske barnevernet og etniske minoritetsfamilier er viktig for å skape tillit til barnevernet. Å skape tillit er en stor del av å skape et godt samarbeid med familiene. Selv om det nok finnes mange familier med gode erfaringer fra samarbeid med barnevernet, er dette utfordringer som likevel må jobbes med. Dette er viktig slik at vi skaper et samfunn der alle kan se det viktige arbeidet det norske barnevernet gjør, og der mennesker ønsker å benytte seg av hjelpen de kan tilby.

Bibliografi

- Berg, B., & Ask, T. (2011). *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Berg, B., & Paulsen, V. (2021). *Møter mellom minoriteter og barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., D. Haugen, G., Garvik, M., & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter. Innvandreteres møter med barnevernet*. . NTNU samfunnsforskning.
- Bunktholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal .
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. 7. utg. Oslo: Gyldendal.
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument*. Hentet fra Fo.no:
<https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet – En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(2), 81-96.
- Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandleres og foreldres erfaringer. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89(4), 221-235.
- Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer*. Universitetsforlaget.
- Kriz, K. & Skivenes, M. (2009). We have very different positions on some issues: how child welfare workers in Norway and England bridge cultural differences when communicating with ethnic minority families. *European Journal of Social Work* (15 sider).
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691450903135626>
- Kvello, Ø. (2018). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal.

Magelssen, R. (2008). *Kultursensitivitet. Om å finne likhetene i forskjellene (2. utg)*. Oslo: Akribe.

Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide, N. A. Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer – Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Oslo: Gyldendal akademisk.

Rugkåsa, M. (2018). *Etniske minoriteter og sosialt arbeid*. Tidsskrift for velferdsforskning, 21(2), 180-185. DOI: 10.18261/issn.2464-3076-2018-02-06

Rugkåsa, M. & Ylvisaker, S. (2018). Kultursensitivitet. I T. A. Ask & S. Botnen Eide, *Barnevernets begreper – i bevegelse* (1. utg., s.200- 214). Oslo: Gyldendal.

Rugkåsa, M., Eide, K., & Ylvisaker, S. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv- sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal akademisk

Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal.

Statistisk sentralbyrå. (u.d.). <https://www.ssb.no/a/barnogunge/2019/bef/>). Hentet fra Barn og unge i befolkningen.

Thorbjørnsrud, B. (2019). Kultur, helse og sykdom. I M. Rugkåsa, & E. Brodtkorb, *Mellom mennesker og samfunn - Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (ss. 253-286). Oslo: Gyldendal Akademisk.

